

یادداشت

یک پیشنهاد برای تامین مالی واقعی از بورس

علیرضا شعبانی
فعال بازار سرمایه

بازار بورس ایران از سال ۲۰۲۰ میلادی تاکنون جزء پرپزاده‌ترین بازارهای بورس در میان کشورهای عضو فدراسیون بورس بین المللی شناخته می‌شود و موردتوجه عموم افراد در داخل ایران قرار گرفته است و طبق پیش‌بینی‌ها تا آخر سال جاری همراه با سهامداران سهام عدالت، جمعیت فعال در بورس ایران به بیش از ۶۰ میلیون نفر خواهد رسید. از طرفی دیگر دولت نیز برای حفظ جذابیت این بازار درمقابل بازارهای موازی نظیر دلار، سکه، مسکن و همچنین دادن عمق بیشتر به این بازار، برنامه‌های عظیمی برای ورود شرکت‌های زیرمجموعه خود به بورس دارد؛ ازاین‌رو در تیرماه اسسال تقریبا هر هفته شاهد عرضه اولیه یک یا چند شرکت، کوچک و بزرگ در بازار سرمایه بوده‌ایم. جدای از انتقاداتی که درباره نحوه عرضه شرکت‌ها در بورس به دولت وارد می‌شود اما نقدیگی حاصل از فروش سهام در بورس، معافیت‌های مالیاتی، شفافیت‌های اطلاعاتی، انواع افزایش سرمایه و تامین مالی سسرمایه، ازجمله دلایلی است که شرکت‌ها تمایل به ورود به بازار سرمایه را دارند. بی‌شک در میان دلایل گفته‌شده تامین مالی سرمایه مهم‌ترین دلیل برای ورود به بازار سرمایه است. اما اساسی‌ترین سوالی که این روزها همزمان با تب داغ بورسی می‌توان مطرح کرد؛ این است که در عمل در بازار بورس ایران تامین مالی سرمایه برای شرکت‌های بورسی تا چه حد اتفاق می‌افتد؟

تامین مالی چیست؟

تامین مالی به فرایند تامین سرمایه موردنیاز برای فعالیت‌های کسب‌وکار، خرید تجهیزات و سرمایه‌گذاری گفته می‌شود. استفاده از تامین مالی در هر نظام اقتصادی حیاتی است و این امکان را به شرکت‌ها می‌دهد تا محصولات موردنیاز خود را خریداری و تامین کنند. بحث تامین مالی به‌خصوص در کشورهایی درحال توسعه از اهمیت دوچندانی برخوردار است؛ کشورهای درحال توسعه به‌منظور پیشرفت در عرصه‌های مختلف اقتصادی نیاز به منابع مالی فراوان دارند. در این کشورها برخی پروژه‌ها را با تامین مالی داخلی می‌توان انجام داد اما در پروژه‌های مهم و زیرساختی موردنیاز کشور که امکان تامین منابع کامل آن توسط دولت فراهم نیست مانند پروژه‌های نفتی، گازی، پتروشیمی و بسیاری از صنایع دیگر برای توسعه زیرساخت‌ها برخورداری از منابع خارجی بسیار جدی است. تنوع گوناگونی از روش‌های تامین مالی وجود دارد که افراد و کسب‌وکارها می‌توانند برای دریافت منابع مالی از آنها استفاده کنند. این روش‌ها از عرضه اولیه سهام در بورس گرفته تا وام‌های بانکی را شامل می‌شوند. به‌طور کلی، منابع تامین مالی شرکت‌ها براساس سیاست‌های تامین مالی آنها به دویبخش منابع مالی داخلی و خارجی شرکت‌ها تقسیم می‌شود. اعتبار تجاری، وام بانکی و انتشار اوراق و سهام از روش‌های تامین مالی داخلی و مواردی چون فاینانس، یوژانس، خطوط اعتباری و وام‌های بین‌المللی نیز از روش‌های تامین مالی خارجی محسوب می‌شود.

چرا شرکت‌ها وارد بازار سهام می‌شوند؟

وارد شدن به بورس برای شرکت‌هایی که الزامات لازم برای انجام این کار را دارند، مزیت‌های متعددی دارد؛ مزیت‌هایی که درنهایت منجر به افزایش شفافیت، کارایی، نظارت بر عملکرد مدیران شرکت‌های بزرگ و همچنین بهبود عملکرد جاری آنها خواهد شد. بازار بورس به‌عنوان بازوی اصلی بازار سرمایه علاوه‌بر تجهیز، جذب و هدایت منابع مالی و هدایت به‌سمت فعالیت‌های مولد و اشتغال‌زا، نقش تامین مالی بنگاه‌ها و موسسات اقتصادی را نیز برعهده‌دارد. پذیرش شرکت‌های جدید در بورس ضمن اینکه به توسعه بازار سرمایه و ارتقای جایگاه آن در اقتصاد ملی کمک می‌کند، گسترش فرهنگ سهامداری و سرمایه‌گذاری در دارایی‌های مالی را به‌دنبال داشته و درعین حال مزایای متعددی هم برای شرکت‌های پذیرفته‌شده دارد. سهولت در تامین مالی از طریق انتشار سهام و سایر اوراق بهادار، استفاده از معافیت‌های مالیاتی، به‌روزرسانی ارزش واقعی شرکت، کسب وجهه اعتبار و اعتماد عمومی و افزایش اعتبار داخلی و خارجی و تامین مالی از مزایایی است که برای این امر می‌توان ذکر کرد. از طرفی دیگر نیز بنگاه‌ها برای ادامه حیات، مجبور به رقابت با عوامل متعددی در سطح ملی و بین‌المللی و گسترش دامنه فعالیت‌های خود از طریق سرمایه‌گذاری جدید هستند و برای سرمایه‌گذاری جدید هم نیاز به تامین مالی دارند.

تامین مالی و بازار سهام

این روزها شنیدیم می‌شود که بازار سهام محلی برای تامین مالی سرمایه شرکت‌هاست اما با مطالعه روندهای کلان حوزه تامین مالی کشور، متوجه می‌شویم که نظام مالی ایران بانک‌محور است و بخش عمده‌ای از تامین مالی از سوی بانک‌ها به‌صورت تسهیلات در قالب عقود مبادله‌ای و مشارکتی صورت می‌گیرد. از طرفی نیز بازار سرمایه متشکل از سه رکن اصلی بازار بدهی در کنار بازار سهام و بازار مشتقات است که بازار بدهی که در آن اوراق قرضه با مبلغ سود ثابت دادوستد می‌شود؛ برای تامین مالی شرکت‌های بزرگ و باحجم دارایی‌های فیزیکی، مناسب‌ترین گزینه قلمداد می‌شود. بنابراین می‌توان گفت که شرکت‌ها بیشتر از سیستم بانکی و بازار بدهی تامین مالی می‌کنند و آمار هم به‌وضوح نشان می‌دهد که در ایران سهم تامین مالی از طریق انتشار اوراق بدهی در بازار سرمایه نسبت به سیستم بانکی بسیار پایین است. لذا نتیجه می‌گیریم نقش بازار سهام در تامین مالی بنگاه‌ها فقط محدود به فعالیت بازار اولیه یعنی عرضه اولیه و افزایش سرمایه البته نه از نوع تجدید ارزیابی و سود انباشته می‌شود و رونق بازار ثانویه تاثیر مستقیم چندانی روی تامین مالی شرکت‌ها ندارد و اگر دولت بخواهد نقش بازار سهام در تامین سرمایه را تقویت کند، سازمان بورس اوراق بهادار تهران، باید مقررات معطوف به عرضه اولیه و عرضه سهام جدید توسط شرکت‌ها را اصلاح کند تا شرکت‌ها از رشد قیمت در بازار ثانویه نفع ببرند و نتوانند مستقیما سهام جدید خود را در بازار بفروشند. همچنین بررسی جریان نقدیگی شرکت‌های بورسی نشان می‌دهد که خالص تامین مالی از بازار سهام در برخی سال‌ها منفی بوده و به‌عبارتی شرکت‌های بورسی در بازار سهام با تقسیم سود و یا بازخرید سهام موجب خروج پول از شرکت شده‌اند و شرکت در این سال‌ها با مشکل کمبود نقدیگی مواجه شده است.

اقتصاد

«فرهیختگان» گمانه‌زنی‌ها درباره تحولات اقتصادی احتمالی در هفته جاری را بررسی می‌کند

گشایش اقتصادی برای دولت آری، برای مردم شاید

در زمان سررسید، قیمت نفت نسبت به زمانی که اوراق به خریداران فروخته شده، کاهش یافته و باعث ضرر خریدار شود، وزارت اقتصاد و شرکت ملی نفت به نمایندگی از همان دولت، ضرر خریداران را پرداخت خواهند کرد و اگر هم سود بیشتری عاید خریدار شود(در نتیجه افزایش قیمت نفت)، اگر در قرارداد سقف وجود داشته باشد، سود پرداختی در همان سقف تعیین شده به خریدار پرداخت خواهد شد. برای مثال در دستورالعمل ۵۱ ماده‌ای که در سال ۹۱ توسط سازمان بورس برای اجرای معاملات اوراق سلف نفتی تصویب و ابلاغ شد، این کف و سقف سود سالیانه برای قراردادی سلف نفتی دلاری بین ۱۵٪-/۱۰٪ و برای قراردادهای سلف نفتی ریالی بین ۲۵٪-/۲۰٪ در نظر گرفته شده بود که البته فروش نفت در آن زمان به نتیجه نرسید.

۵- معافیت مالیاتی: معاملات ثانویه قرارداد سلف موازی استاندارد از پرداخت مالیات بر ارزش افزوده معاف هستند. همچنین سود حاصل از قراردادهای سلف و درآمد ناشی از نقل و انتقال آن از پرداخت هرگونه مالیات معاف خواهد بود. **۶- مبنای قیمت نفت خام و نرخ ارز:** براساس نمونه قراردادهای پیشین مبنای قیمت نفت خام در کل دوره عرضه اولیه براساس قیمت اعلامی در اطلاعیه عرضه اولیه خواهد بود و تغییری در قیمت‌ها در طول دوره عرضه اولیه لحاظ نخواهد شد. نرخ ارز براساس میانگین نرخ خرید و فروش دلار به ریال در سامانه نظارت ارز (سنا) در بازه زمانی یک روز کاری قبل از روز انتشار اطلاعیه عرضه روی سایت بورس انرژی ایران محاسبه می‌شود. همچنین نرخ تبدیل دلار به ریال در سررسید، میانگین نرخ خرید و فروش دلار به ریال در سامانه نظارت ارز (سنا) در بازه زمانی یک روز کاری قبل از روز سررسید است. در صورت عدم وجود نرخ در روز کاری قبل از روز سررسید، آخرین نرخ موجود در سامانه سنا ملاک خواهد بود.

سود اوراق چگونه تضمین می‌شود؟

سوالی که در این بین مطرح می‌شود، مربوط به سخنان رئیس جمهور است. دکتر روحانی زمانی که در جلسه روز چهارشنبه هیات دولت از گشایش اقتصادی صحبت می‌کرد، گفت: «اگر مقام معظم رهبری موافقت کنند، هفته آینده یک گشایش در اقتصاد کشور به‌وجود خواهد آمد.» همین موضوع سبب شده بسیاری از گمانه‌زنی‌ها مطرح شوند. به‌عبارت دیگر حالا موضوع این است که باید مردم اینکه در کار باشد که نیازمند موافقت مقام معظم رهبری است. در این خصوص گفته می‌شود باتوجه به اینکه در اوراق سلف نفتی به دلایل خاص، خریدار و فروشنده نهایی نفت خود دولت بوده، پرداخت سود اوراق مزبور در سررسید بار سنگینی روی دوش دولت و بوجه‌خواهد گذاشت و احتیاط از اینکه فروش نفت در آن زمان به مقدار کافی نباشد یا قیمت افت کرده باشد، تضمین بازخرید این اوراق ازسوی صندوق توسعه ملی در زمان سررسید الزامی خواهد بود. براین اساس استفاده از منابع صندوق توسعه ملی نیز نیازمند کسب اجازه از مقام معظم رهبری است و این احتمال وجود دارد که گشایش ادعا شده ازسوی رئیس جمهور و کسب اجازه از مقام معظم رهبری مربوط به همین موضوع باشد.

گشایش اقتصادی یا چند اتفاق؟

درخصوص مواردی که گفته شد، به اینکه هر سر موضوع انتشار اوراق سلف نفت در بورس و فروش نفت به‌صورت ریالی و ارزی به مردم، توافق و اجماع وجود دارد، با این حال اظهارات اخیر محمداقرا قالیباف درخصوص گشایش اقتصادی بر ابهامات این موضوع می‌افزاید و در اینکه خبر رئیس جمهور فقط مربوط به یک موضوع (مثلا انتشار اوراق سلف نفت در بورس و فروش نفت به‌صورت ریالی و ارزی به مردم) باشد، تردید به‌وجود می‌آورد، چرا که رئیس مجلس شورای اسلامی ظهر روز پنج‌شنبه در یک گفت‌وگوی تلویزیونی اظهار داشت: «طرح‌هایی در دستور کار است و ان شاءالله خبرهای خوبی را در حوزه سامان بخشی به اقتصاد چه در حوزه بازار بورس، ارز، ریال و بازار پول داریم. وی گفت مطمئنا مردم از هفته آینده پیش درآمد طرح‌ها را خواهند دید و آغاز تحول در حوزه ثبات اقتصادی را شاهد خواهیم بود. البته نباید توقع هفته و ماه را داشته باشیم، ولی مردم باید اثر آن را در فصل‌های پیش‌رو ببینند و این روند را در زندگی حس کنند.»

وعده محقق نشود، خطرناک است

طسی چندروز اخیر که خبر از گشایش اقتصادی مطرح شده، گمانه‌زنی‌های مختلفی در فضای مجازی مطرح شده است. در این خصوص خبرنگار «فرهیختگان» در گفت‌وگو با برخی از اقتصاددانان کشور درخصوص جزئیات این گشایش اقتصادی سوال کرد که همه با اظهار بی‌اطلاعی، از مخاطرات این گونه پیشگویی‌ها برای اقتصاد ایران گفتند. به‌اعتقاد کارشناسان اقتصادی، اگر این گمانه‌زنی‌ها به یک اتفاق بزرگ ختم نشود، می‌تواند شیددا منجر به تخریب اعتماد و سرمایه اجتماعی شود و بهتر بود دولت پس از هماهنگی کامل با سران قوا، مجلس و موافقت‌های مقام معظم رهبری و اخذ دیدگاه‌های کارشناسان مستقل از بدنه دولت، درنهایت در قالب بسته اقتصادی موارد توافق، از گشایش صحبت می‌کرد.

ایران پوشش داده می‌شود. عرضه‌کننده درصورت توثیق تضامین می‌تواند اقدام به عرضه کالاهای خود کرده و از این طریق نسبت به تامین مالی کوتاه‌مدت فعالیت‌های اقتصادی خود اقدام کند. طبق دستورالعمل معاملات بورس کالای ایران محدودیتی زمانی برای سررسید قراردادهای سلف وجود ندارد و باتوجه به تقاضای بازار قراردادهای سلف می‌تواند با هر سررسیدی منتشر شود، ولی تاکنون بلندترین سررسید انتشار سلف در این بورس ۶ ماهه بوده و درحال حاضر نیز حداکثر سررسیده‌ها سه ماهه است. در این بازار کالاهای قیمتی پایین‌تر از قیمت نقدی آنها فروخته می‌شوند که دلیل آن وجود ارزش زمانی پول است.

عمده خریداران در بازار سلف بورس کالای ایران مصرف‌کنندگان واقعی کالاهای فروخته‌شده هستند، لذا در این معاملات تمامی معاملات انجام‌شده در قالب سلف منجر به تحویل فیزیکی در سررسید می‌شود و بورس کالای ایران بر فرایند تحویل نظارت دارد. یکی از مشکلات خریدارانی که وارد قرارداد سلف می‌شوند، عدم وجود بازار ثانویه برای این قرارداد و عدم امکان نقدشوندگی آن تا سررسید به دلایل شرعی است، زیرا اگر خریدار، کالایی را به سلف خریده باشد، قبل از سررسید نمی‌تواند آن را بفروشد، نه به خود فروشنده و نه غیر او، مساوی ثمن اول باشد یا غیرمساوی. برای رفع این مشکل در معاملات سلف، ناواری جدیدی در بازار سرمایه تحت عنوان قراردادهای «سلف موازی» مطرح شده است. این ابزار زمانی اینکه برای تولیدکنندگان کالاهای امکان تامین مالی فراهم می‌آورد، یک ابزار سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار کالایی برای سرمایه‌گذاران نیز به‌شمار می‌رود. براساس سازوکار معاملات سلف موازی مقدار معینی از دارایی پایه به فروش می‌رسد که وجه قرارداد مذکور باید نقدی پرداخت و دارایی پایه در سررسید مشخصی در آینده تحویل شود. در طول دوره معاملاتی قرارداد، خریدار سلف اول می‌تواند اقدام به فروش دارایی پایه به‌میزان خریداری‌شده در قرارداد سلف اول به شخص دیگری در قالب یک قرارداد سلف ثانویه کند. این قرارداد سلف ثانویه را سلف موازی می‌گویند. این فرایند می‌تواند به همین صورت ادامه یابد و خریدار سلف دوم نیز در قالب یک معامله سلف دیگر آن را به فرد دیگری بفروشد. بدین ترتیب معاملات ثانویه سلف شکل می‌گیرد.

سود خریداران نفت چگونه پرداخت خواهد شد؟

اگرچه دولت جزئیاتی از فروش اوراق ارزی با پایه نفت یا همان پیش فروش نفت منتشر نکرده است، اما در این گزارش براساس نمونه قراردادهای پیشین، جزئیات احتمالی فروش این اوراق به این شکل خواهد بود.

۱- عدم پرداخت سود دوره‌ای: برخلاف سایر ابزارهای تامین مالی رایج در بازار سرمایه ایران، در این قرارداد سود دوره‌ای به دارندگان اوراق سلف نفت خام پرداخت نمی‌شود و کل سود دوره در زمان سررسید پرداخت می‌شود. این اوراق به قیمت اسهم منتشر می‌شود.

۲- مبتنی بر دارایی بودن اوراق سلف: اوراقی مبتنی بر دارایی است. به این معنا که ورقه سلف نفت خام، دلالت بر مالکیت دارندة آن نسبت به حجم معین از دارایی با خصوصیات مشخص دارد. این گونه ابزارهای تامین مالی که مبتنی بر دارایی هستند، در ادبیات مالی دنیا جزء مطمئن‌ترین ابزارهای تامین مالی محسوب می‌شوند.

۳- نقدشوندگی: قرارداد سلف موازی استاندارد به نقدشوندگی معاملات سلف کمک می‌کند. به دلیل اینکه در قرارداد سلف، وجه معامله توسط خریدار پرداخت می‌شود و تا زمان سررسید، وی دسترسی به وجه و کالای موردنظر ندارد؛ اما با انتشار سلف موازی، وی می‌تواند از مزیت نقدشوندگی قرارداد سود ببرد. به‌عبارت دیگر به همراه این حواله، یک قرارداد نیز وجود دارد که اختیار فروش را هم به خریدار می‌دهد.

۴- تعیین حداقل و حداکثر سود: یکی از ویژگی‌های بارز قراردادهای سلف موازی استاندارد، سود تضمینی در یک بازه مشخص است، به نحوی که ناشر فارغ از قیمت نفت خام، سود حداقلی را برای سرمایه‌گذاران در قالب اختیار فروش در سررسید تضمین می‌کند. گفته می‌شود در این قرارداد در صورت کاهش یا افزایش قیمت نفت خام، ناشر سود مشخصی را تضمین می‌کند. بر این اساس، اگر

درصورت موافقت دولت، این موضوع می‌توانست خبر خوب و گشایش اقتصادی باشد، اما با مطالبی که محمداقرا نوبخت، رئیس سازمان برنامه‌وبودجه روز جمعه اظهار کرده، ازنظر دولت درحال حاضر سازوکار الکترونیکی کردن توزیع کالاهای اساسی در سطحی گسترده در کشور وجود ندارد و قطعا با مشکلاتی مواجه خواهد شد. همچنین به گفته نوبخت، اگر قرار است منابعی را برای طرح تامین کالای اساسی اختصاص دهیم، باید پذیریم که یک افزایش قیمتی رخ خواهد داد و یارانه نیز قابل توزیع بین همه نیست و چنین تصمیمی نداریم، بلکه منابع ایجادشده به گروه خاصی اختصاص پیدا می‌کند.

فروش اوراق سلف نفتی؛ شاید

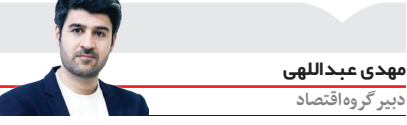
سومین و اصلی‌ترین گمانه موردتوافق در فضا‌های مجازی، مربوط به انتشار یا فروش اوراق سلف نفت است. براساس این طرح که گفته می‌شود اخیرا در شورای عالی هماهنگی اقتصادی سران قوا تصویب شده، به دولت اجازه داده خواهد شد اقدام به پیش فروش نفت کند. صحت این گمانه نسبت به گمانه‌های دیگر زمانی بیش از پیش تقویت می‌شود که رئیس کل بانک مرکزی نیز در گفت‌وگو با برنامه «بدون تعارف» صداسیما بدون اشاره به جزئیات گفته است در جلسه سران قوا تصمیم خوبی برای مدیریت نقدیگی گرفته شده است. گفته می‌شود در طرح انتشار یا فروش اوراق سلف نفت، دولت بخشی از نفت تولیدی خود را برای دو سال آینده برپایه قیمت نفت و دلار در مقطع کنونی پیش فروش می‌کند. طبق این طرح، نفت خام ایران به‌صورت بشکه‌ای در بازار سرمایه عرضه خواهد شد. در این صورت عموم مردم می‌توانند به‌صورت بشکه‌ای نفت تولیدی یا لاشگانه‌های ایران را خریداری کنند. از سوی دیگر باتوجه به ماهیت اوراق سلف نفت خریداری‌شده مانند سهام معامله خواهد شد. خریداران بر این پایه، معادل ریالی سفارش خرید را به دولت می‌پردازند و دولت هم تعهد می‌دهد در دو سال آینده

برپایه قیمت نفت و دلار نفت پیش فروش شده را مجددا بازخرید کند. در این خصوص نظرات مختلفی مطرح شده و تاکید تحلیلگران این است که بهره‌گیری از این ابزار قطعا در مقایسه با استفاده از منابع بانک مرکزی بسیار سودمندتر بوده و بار تورمی نخواهد داشت. اما در سویی دیگر برخی اقتصاددانان نیز معتقدند نیاز نیست دولت راه دوری برود، چراکه اهدافی که در اینجا برای جذب نقدیگی و تامین مالی درنظر گرفته شده، با اوراق مالی اسلامی می‌تواند

قرارداد سلف چیست؟

قرارداد سلف قراردادی است که براساس آن، کالا با قیمت معین در زمانی مشخص در آینده تحویل شده و بهای آن در هنگام معامله پرداخت می‌شود. این قرارداد یکی از ابزارهای تامین مالی تولیدکنندگان کالاها است و به‌صورت فراگیر توسط تولیدکنندگان مورد استفاده قرار می‌گیرد. این قرارداد یکی از عقود موردتایید اسلام است و درواقع یکی

از شقوق بیع است؛ به این صورت که اگر در قرارداد بیع برای تحویل مبیع (دارایی مورد معامله) مدت تعیین شود، معامله رابع سلف یا سلم می‌گویند. درحال حاضر در بورس کالای ایران، محصولات مختلف در قالب قراردادهای سلف ساختار یافته برای بازه‌های زمانی مختلف با نظر تولیدکننده در دوره‌های زمانی منظم و باتوجه به سیاست‌های فروش آنها ارائه می‌شوند. از زمان شروع به فعالیت سازمان کارگزاران بورس فلزات تهران قراردادهای سلف بر روی انواع فلزات مورد معامله قرار گرفته و تولیدکنندگان این کالاهای به دفعات در آن برای تامین مالی خود استفاده کرده‌اند. درحال حاضر نیز این قراردادها از محبوبیت خاصی در بین تولیدکنندگان و عرضه‌کنندگان برخوردار هستند. این قراردادها توسط تولیدکنندگان تمامی کالاهاقابل عرضه در بورس جهت تامین مالی مورد استفاده قرار می‌گیرد. در این میان گروه کالاهای صنعتی و معدنی بیشترین سهم را به خود اختصاص داده و گروه محصولات پتروشیمی و فرآورده‌های نفتی محصولات کشاورزی به ترتیب در مقام‌های دوم و سوم جای گرفته‌اند. در این معاملات فقط تولیدکنندگان واقعی کالا می‌توانند اقدام به فروش محصولات خود در قالب محصولات سلف کنند و ریسک طرف قرارداد تولیدکنندگان نیز با ارائه تضامین موردنیاز براساس دستورالعمل تسویه و پایاپای بورس کالای

میانه آذرماه سال ۱۳۹۸ بود که محمداواد آذری جهرمی، وزیر ارتباطات در صفحه شخصی خود از «سورپرایز بزرگ» خبر داد. وی پس از یک هفته، درنهایت از این سورپرایز بزرگ رونمایی کرد. سورپرایز بزرگ وزیر جوان چیزی نبود جز فراهم کردن زمینه «انتقال بسته‌های پستی با پهباد». این موضوع در همان زمان به‌واسطه ایجاد انتظارات و عدم تطابق وعده داده‌شده با آنچه در واقع رخ داد، زمینه طرنا‌ها و جوک‌های زیادی را بین کاربران شبکه‌های اجتماعی برانگیخت. اما حالا در سطحی بسیار گسترده‌تر، رئیس‌جمهور در روزهای اخیر خبر از یک گشایش عظیم در اقتصاد ایران داده است. اهمیت موضوع زمانی است که وی گفته این گشایش اقتصادی پس از موافقت مقام معظم رهبری به اطلاع عموم مردم خواهد رسید. پس از این اظهارات گمانه‌زنی‌های مختلفی مطرح شده است:

۱- برداشت از منابع صندوق توسعه ملی و اعطای کوپن الکترونیکی به مردم، ۲- تصمیم‌گیری درخصوص FATF، ۳- احتمال تعدیل تحریم‌های ایران، ۴- پیوستن ایران به سیستم پرداخت جایگزین چینی به‌جای سوئیفت و۵- انتشار یا فروش اوراق سلف نفت در بورس. درخصوص مورد اول گفته می‌شود با اینکه مجلس نیز در این زمینه مصوبه داشته و کلیات اعطای کوپن الکترونیکی به برخی اقشار کم‌درآمد را تصوب کرده، با این حال براساس اظهارات دولتی‌ها ازجمله محمداقرا نوبخت، اتفاق بزرگ مربوط به این موضوع نیست و دولت تصمیم مهمی در این خصوص نگرفته است. درخصوص مورد دوم، براساس آنچه در این گزارش آمده، دولتی‌ها این موضوع را رد کرده‌اند. درخصوص مورد سوم و احتمال تعدیل تحریم‌های ایران برخی با استناد به سخنان اخیر محمود واعظی، رئیس دفتر رئیس‌جمهور که در مراسم خداحافظی با پراید خبر از دریافت علامت‌هایی از کشورهای اروپایی و آسیایی و دیگران درمورد پایان یافتن تحریم‌ها داده بود و همچنین با کنار هم قراردادن این موضوع با استعفا ناگهانی برایان هوک، این گمانه را نیز مطرح کرده‌اند اما گفته می‌شود با وجود انتشار اخبارهای مختلف در این زمینه، فلا دستیابی به هیچ توافقی که در کوتاه‌مدت و بلندمدت بتواند گشایشی در اقتصاد ایران ایجاد کند، قابل تصور نیست. اما درخصوص مورد چهارم و پیوستن ایران به سیستم پرداخت جایگزین چینی به‌جای سوئیفت، گمانه‌زنی‌ها چندان تأکیدی برای این موضوع به‌عنوان گشایش اقتصادی ندارند. درنهایت اینکه، تأکید و گمانه‌زنی اصلی درخصوص مورد پنجم یا همان «انتشار یا فروش اوراق سلف نفت در بورس» است که در این گزارش نیز به ابعاد و جزئیات آن پرداخته‌ایم.

FATF: نیست

در میان گمانه‌زنی‌های مختلف مطرح‌شده در شبکه‌های اجتماعی، یکی از این موارد مربوط به تصمیمات جدید حاکمیتی درباره لوابیع FATF بود. این گمانه اولین بار با یک اظهارنظر ازسوی حسین سلاح‌ورزی از فعالان اقتصادی و عضو اتاق بازرگانی مطرح شد. وی در صفحه شخصی خود این مطلب را که «شایعه شده گشایش اقتصادی مورد اشاره رئیس‌جمهور، پذیرش FATF و آزاد شدن منابع ارزی بلوکه‌شده در بانک‌های خارجی است، مطرح کرد؛ اما این گمانه‌زنی بعد از ساعاتی ازسوی علیرضا معزی، معاون ارتباطات و اطلاع‌رسانی دفتر رئیس‌جمهوری رد شد. وی در صفحه شخصی خود با انتقاد از عدم تصویب لوابیع FATF، هرگونه گمانه‌زنی درخصوص گشایش اقتصادی و ارتباط آن با لوابیع مرتبط با FATF را رد کرد.

کوپن الکترونیکی: نیست

یکی دیگر از حدس و گمان‌هایی که درخصوص گشایش اقتصادی در فضای مجازی مطرح شده، خبرهایی درخصوص اعطای کوپن الکترونیکی ازسوی دولت است. در این خصوص به دلایلی به‌نظر می‌رسد این گمانه صحت نداشته باشد؛ اول اینکه نمایندگان مجلس در تاریخ یکشنبه ۲۹ تیر طرح یک‌پوریتی تامین کالاهای اساسی را به تصویب رساندند که براساس آن، درصورت تصویب طرح، تخصیص ارز بارانه‌ای برای تامین کالاهای اساسی از دستورکار دولت خارج شده و دیگر ارز با قیمت آزادانه می‌شود و برای تامین کالاهای اساسی اقشار ضعیف و دهک‌های پایین جامعه، دولت موظف می‌شود کالابرگ یا کارت الکترونیکی در اختیار مردم قرار دهد. در ماده‌واحد این طرح آمده است: «به‌منظور حمایت هدفمند و مؤثر از مصرف‌کنندگان و اقشار محروم، دولت مکلف است با استفاده از ظرفیت‌ها و منابع پیش‌بینی شده در قانون بودجه سال جاری به‌ویژه منابع جدول تبصره ۴ از ظرف مدت دوماه از تاریخ مصوبه این قانون، تمهیدات لازم برای تضمین دسترسی دهک‌های پایین‌درآمدی به کالاهای اقلام اساسی و دارو را در قالب اعطای کارت الکترونیک به سرپرست خانوارهای مشمول فراهم کند. استفاده از این کارت‌ها برای خرید دارو و نیز کالاهای اساسی از مراکز توزیع دارای کد اقتصادی و ازطریق دستگاه کارتخوان انجام می‌شود.»